

سرمقاله

یاد بود استاد ابراهیم جعفرپور

ارسلان شادمان

گروه ریاضی و علوم کامپیوتر، دانشکده علوم، دانشگاه تهران

چکیده

به روایت برگزارکنندگان نخستین سمپوزیوم فلور ایران، سخنرانی مرحوم دکتر ابراهیم جعفرپور، استاد و پژوهشگر عالیقدر گروه جغرافیای دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، خاطره‌ای فراموش نشدنی در ذهن شرکت کنندگان سمپوزیوم فراهم آورد. هنوز مجال انشای نهایی مقاله و تحویل به کمیته سمپوزیوم دست نداد، که بیک اجل سررسید و دفتر وی را در اوج فعالیت، نیم نوشته برجای گذاشت. آثار علمی پربار، شاگردان پیروز و راهروان طریق دانش و خدمت، و چشم و چراغ اینان، فرزندان و خانواده نیکی که پس از او جایزه‌های طرح تحقیقاتی و کتاب برگزیده او را در راه نیک به مصرف رساندند، همه گویای این نکته‌اند که باقیات صالحات استاد نمی‌گذارد که بذر این گونه گل‌های خوش رنگ و بو در سرزمین ایران ناامیدانه در زیر خاک ازین رود. با آوردن فهرست تألیفات ایشان، که به کمک همکاران گروه جغرافیا تهیه شده است، خاطره او را گرامی می‌داریم. این فهرست فقط گوشه‌ای از کارهای وی را نشان می‌دهد.

J. of Sci. Univ. Tehran, Vol 18 (1989), nos 1-4, p.1-4.

Editorial

Celebrating Professor Ibrahim Jafarpoor

Arsalan Chademan

*Department of Mathematics & Computer Sciences, Faculty of Science,
University of Tehran.*

Abstract

Following the Scientific Committee of the First Symposium on the Problems of the Flora of Iran, in which the 18th volume of our journal is devoted, the lecture given by the Late Professor Ibrahim Jafarpoor, was one of the best subject treated here, illustrated by wonderful demonstrations. Unfortunately, he died soon after, and had no time to write and submit a final version of his article.

Deciding to publish the selected papers presented at this conference, there was no doubt for the choice of Jafarpoor's article. But no body was able to find a real trace of

this work in his office as President of the Geography Institute, no more in the Department of Geography, where he was an outstanding established professor.

To celebrate his memory, we have tried to prepare a list of his publications. This list may be incomplete, but it presents the only matters that my colleagues have found with the help of the members of the Department of Geography, as well as the efforts of his family.

I would like to express my great considerations for the wide scope of scientific contributions, including books, articles and research programs, some of which were awarded as the best for the year 1989. In my opinion, this is only a small part of the Jafarpoor's work, and what is much more important is his graceful generosity with all his entourage making him an excellent example of academic personage.

May I hope that his fashion of life and contribution will continue by his students, specially by his son Farhad, and his daughter Farnaz.

مقدمه

چاپ منظورشده است. در دسته اخیر، برخی از مقالات به خاطر حجم خارج از عرف خود، و برخی به دلیل آنکه اصل مقاله به دست کمیته برگزاری سمپوزیوم نرسیده است، و سرانجام تعداد اندکی به خاطر نواقص موجود در شکل یا محتوای مقاله برگزیده نشدند.

۱. راه هندوستان یا بازار شام

پرچمداری در رشته‌های متنوع دانش و هنر، ارزشی است که هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه تهران، با تلاشی مقدس به دست آورده‌اند، و در مسابقه‌ای بی‌آلایش با سایر دانشگاه‌های کشور، در حفظ آن می‌کوشند. اما، آیا این بدان معنی است که می‌توانیم شاهدی ساکت برای خروج پیشقدمان از صحنه فرهنگ پویای خود باشیم؟ پژوهشگران جوان و نسل آینده، وظیفه دارند که در ثبت آثار علمی اساتید فن و نوآوران و خدمتگزاران علم بکوشند.

اختصاص جوایز و مراسم به مناسبت کتاب برگزیده دانشگاهی، طرح پژوهشی برگزیده، انتخاب استاد ممتاز و دعوت از اساتید بازنشسته در مراسم گوناگون علمی، نامگذاری برخی از مراکز تحقیق و تدریس بنام آنان که عمر خود را صرف خدمت صادقانه در پیکار علیه ظلمت نادانی نموده‌و، باینکه اجل، ناگهانی یا پس از فرسودگی جسمی و کهولت، جمع همیشه شاد و جوان دانشگاهیان را ترک می‌گویند، در آن حد نیست که پاداشی برای زحمات آنان به حساب آید. این کار، بیش از آنکه متوجه گیرنده جایزه باشد، مشوق نسل جدیدی است که در دو دلی به سر می‌برد، و در دنیای وانفسای امروز، نمی‌داند پرتاووس را باجوز راه هندوستان بدست آورد و یا

پس از حمد درگاه پروردگار، در سرمقاله مجلد پیشین، که در مهرماه ۱۳۷۰ از چاپخانه بیرون آمد، نکاتی راجع به گذشته و آینده مجله، به حضور خوانندگان معروض گردید. در این مقال، فرصت را مغتنم می‌شماریم و مجدداً از دانش پژوهان کلیه رشته‌های علمی، دعوت می‌کنیم که با ارسال مقالات پژوهشی وزین و راهنماییهای سودمند ما را یاری دهند. جهت تخصصی، که وجهه سیاست‌آئینه مجله است، همچنان دنبال خواهد شد. اما باید هشدار را تکرار کرد که تخصص به معنای آن نیست که اهل دانش فقط از زاویه دید تخصص خویش دنیا را بنگرند. در واقع، علیرغم تبلیغات وسیعی که از ربع دوم قرن بیستم تا دهه اخیر راجع به اهمیت تخصص همه‌جا پخش شده است، اینک بیش از هر زمان، دانشمندان تراز اول دنیا متوجه شده‌اند که فقط با تلفیق رشته‌های گوناگون دانش بشری است، که می‌توان به نگرشی علمی دست یافت. شاخه‌های همبافت پیچیده‌ای که علم نام دارد، مجدداً به هم می‌رسند و ریشه‌های جدیدی را به وجود می‌آورند که خود موجب تکثیر و رشد دانش می‌شود. در این رهگذر، پیوند تلاشهای چند رشته علمی، خواه در یک دانشکده گرد آید و خواه از موسسات کاملاً متفاوت باشند، می‌تواند ثمرات چشمگیری را به بار آورد.

جلد هجدهم مجله، به نخستین سمپوزیوم فلور ایران اختصاص یافته است. مقالات بوسیله هیأت داوران مورد بررسی قرار گرفته و به دو دسته تقسیم شده‌اند: دسته اول مقالاتی هستند که برای چاپ کامل برگزیده شده‌اند، و طبق روال مجله، حاوی چکیده به دوزبان، اصل مقاله و مراجع اند. از مقالات دسته دوم، فقط چکیده برای

در بازار آشفته شام، تاقته‌ای برای خود دست و پا کند، بی‌آنکه با کاروان حله سیستان همگام بوده باشد.
خوشبختانه می‌بینیم که در سطوح بالای اجتماع ما، این شیوه تشویق از مرحله حرف به حیطه عمل کشیده شده است.

۲. سهل و ممتنع

کسانی که با علم و اخلاق مرحوم دکتر ابراهیم جعفرپور آشنا بوده‌اند، می‌دانند که نوشتن مقاله‌ای در بزرگداشت ایشان چه کار سهل و ممتنعی است. از طرفی، رفتار نیک و پرجاذبه، وسعت دید و حجم آثار علمی و توان فوق‌العاده کار و دلبستگی دانشگاهی ایشان، اهل قلم را باگشاده‌رویی می‌خواند که: «فصحت میدان ارادت بیار». بنابراین، قلمفرسایی در وصف ایشان کار ساده‌ای است. اما این کار ممتنع است، زیرا تأثر از درگذشت ناگهانی ایشان در بحبوه کار و فعالیت دانشگاهی، همه را مبهوت کرد. آیا داغداری که عزیزی را از دست داده است، می‌تواند در وصف او به ایراد سخنرانی و انشای مقاله پردازد، بی‌آنکه شدت احساسات بر او مستولی شود و او را از رسیدن به هدف بازدارد؟ اگر مقاله‌ایشان به دست هیات تحریریه رسیده بود، با درج آن واهدای این جلد مجله به ایشان، کمترین وظیفه‌ای ادا می‌شد. متأسفانه هرچه بیشتر گشتیم در گروه و موسسه جغرافیا و منزل استاد، کمتر یافتیم، حتی اسلاید های زیبایی که هنگام سخنرانی به نظر مستمعین رسانیده و حاضرین را تحت تأثیر قرار داده بودند، پیدا نشد. از این رو، ناچار دست به دامن استادان گروه جغرافیا شدیم که درباره آثار علمی ایشان فهرست کاملی تهیه کنند و در اختیار مجله قرار دهند. این خواهش مورد پذیرش قرار گرفت و چند نفر از استادان فعال آن گروه، فهرستی از تألیفات دکتر ابراهیم جعفرپور را در اختیار دفتر مجله قرار دادند. هرچند این فهرست را کامل نمی‌پنداریم، آنرا به عنوان بزرگداشت عیناً درج می‌کنیم.

۳. فهرست آثار مرحوم آقای دکتر ابراهیم جعفرپور

الف - کتب

- ۱- جعفرپور، ابراهیم: اقلیم شناسی؛ انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۱۹۶۹، بهمن ماه ۱۳۶۷، ۴۰۰ صفحه.
- ۲- جعفرپور، ابراهیم و معتمد، احمد (مترجمین): محیط بیابانی گرم دنیا؛ انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۰ (زیر چاپ).
(ترجمه از Andrew Goudie & John Wilkinson، مرکز تحقیقات کویری و بیابانی ایران).

ب - مقالات

- ۱- جعفرپور، ابراهیم: شرایط اقلیمی و نیاز آبی کاشان و اطراف آن؛ دانشگاه تهران، مرکز تحقیقات مناطق کویری و بیابانی

- ۱- ایران. نشریه شماره ۳، بهمن ماه ۱۳۵۶، ۶۰ صفحه.
- ۲- جعفرپور، ابراهیم: پژوهشهای اقلیمی در غرب ایران؛ دانشگاه تهران، انتشارات جغرافیایی، موسسه جغرافیا، نشریه شماره ۱۵، دیماه ۱۳۵۶، ۷۱ صفحه.
- ۳- جعفرپور، ابراهیم: مطالعه اقلیمی خشکی و خشکسالیها و بیلان آبی نائین تا کرمان؛ دانشگاه تهران، انتشارات جغرافیایی، موسسه جغرافیا، نشریه شماره ۲۱، اسفندماه ۱۳۶۴، ۶۳ صفحه.
- ۴- جعفرپور، ابراهیم: مطالعه اقلیمی خشکی و خشکسالیها در سیستان و بلوچستان؛ دانشگاه تهران، انتشارات جغرافیایی، موسسه جغرافیا، نشریه شماره ۲۲، سال ۱۳۶۶.
- ۵- جعفرپور، ابراهیم: تغییرات شاخص خشکی و انحراف بادان دآذربایجان غربی؛ نشریه گروه آموزشی جغرافیا، ضمیمه مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، شماره ۱، دی ماه ۱۳۵۶، صفحات ۳۳-۱۱.
- ۶- جعفرپور، ابراهیم: تحلیل آماری از اقلیم تهران؛ نشریه انجمن جغرافی دانان ایران، دوره اول، شماره دوم، بهار ۱۳۵۷، صفحات ۴۱-۳۰.
- ۷- جعفرپور، ابراهیم: اقلیم اردستان؛ انتشارات جغرافیایی، موسسه جغرافیا، شماره ۱۸، مهرماه ۱۳۶۱، صفحات ۵۶-۴۲.
- ۸- جعفرپور، ابراهیم: اقلیم تهران و اطراف به روش تودنث دایت؛ انتشارات جغرافیایی، موسسه جغرافیا، شماره ۲۰، مهرماه ۱۳۶۳، صفحات ۳۸-۱۹.
- ۹- جعفرپور، ابراهیم: ملاحظات دباره عوامل هواشناسی و آلودگی؛ مجله محیط شناسی، مرکز هماهنگی مطالعات محیط زیست، دانشگاه تهران، سال دوازدهم، شماره ۱۳، سال ۱۳۶۴، صفحات ۵۰-۴۱.
- ۱۰- جعفرپور، ابراهیم: هیدرو اقلیم؛ مجله رشد آموزش جغرافیا، سال اول، شماره ۲، تابستان ۱۳۶۴، صفحات ۴۷-۴۲.
- ۱۱- جعفرپور، ابراهیم: پاده‌ای از اثرات انسان در تغییرات اقلیمی؛ مجله رشد آموزش جغرافیا، سال اول، شماره ۴، زمستان ۱۳۶۴، صفحات ۴۷-۴۳.
- ۱۲- جعفرپور، ابراهیم: علل خشکی؛ مجله زیتون، شماره ۵۶، فروردین ماه ۱۳۶۵، صفحات ۱۴-۹.
- ۱۳- جعفرپور، ابراهیم: ددجه بری بودن در ایران؛ نشریه پژوهش های جغرافیایی، شماره ۲۳، سال بیستم، شهریورماه ۱۳۶۷، صفحات ۸۱-۴۸.
- ۱۴- جعفرپور، ابراهیم: نگرشی در جغرافیای معاصر؛ مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، سال ۲۳، شماره ۲۰۱، بهار ۱۳۵۵، صفحات ۲۰۶-۱۸۷.

ج - طرحهای پژوهشی

دخشکسالیها و بیلان آبی خوزستان؛ محل اجرای طرح :
موسسه جغرافیا، چاپ سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه تهران،
۱۳۶۷.

۴- جعفرپور، ابراهیم و دیگران: طرح اطلس سطوح ارتفاعی ایران؛
محل اجرای طرح: موسسه جغرافیا (شروع از ۱۳۶۰ ادامه
دارد).

۵- جعفرپور، ابراهیم و دیگران: مطالعات اکولوژیکی استان
سمنان؛ محل اجرا: استانداری سمنان (ناتمام).

۱- جعفرپور، ابراهیم و دیگران: طرح اطلس شیب ایران؛ محل
اجرای طرح: موسسه جغرافیا، چاپ سازمان چاپ و انتشارات
دانشگاه تهران، ۱۳۶۴.

۲- جعفرپور، ابراهیم و دیگران: طرح بادندگی مؤثر در ایران؛
محل اجرای طرح: موسسه جغرافیا، چاپ سازمان چاپ و انتشارات
دانشگاه تهران، ۱۳۶۷.

۳- جعفرپور، ابراهیم و دیگران: طرح مطالعه اقلیمی خشکی